

نومرو: ۳-۹۲

اداره خانه

ایستانبول، جفال اوغلنده

دائرة اجتهدده

“ Idjtihad ” Constantinople

دوردنجی سنه

اشعار

حریت فکریه یه خادم

نجشنبه کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعه

مدیر مرخص: الرهای صفا

آیونه

سنه ۱۳۲۹

تورکیا ایچین ۵۴ غروش ۲۰ غروش

ممالک اجنبیه ایچین ۱۵ فرانق ۸ فرانق

نسخه سی ۵۰ یاره

11

قرآن که بهین کلام خوانند اورا
 گه گاه نه بر دوام خوانند اورا
 در خط پیاله آتی روشن هست
 کاندر همه جامدام خواننده اورا .

کلام - جاموی و علوی تسمیه ایتمکده هرکسک متفق اولدینی
 « قرآن » ی دائما دکل آمده صیرده او قورلر . پیاله نك
 آغزنده بیر آیت پر نور واردر ، که او نی هریده ، دائما او قوماقدن
 متلذذ اولورلر .

12

کرمی نخوری طعنه هنر مستانرا
 کر توبه دهد توبه کنم یزدانرا
 توفخر بان کنی که من می نخورم
 صد کار کنی که می غلامست آنرا .

سن می ایچمه دیک ایچین مستلره طعن ایتمه . زیرا الله
 توبه ویریرسه بن الله [بپرداها شراب ایچمه مک ایچین] توبه
 ایدرم . سن ، شراب ایچمه یورم دییه افتخار ایدیورسین فقط
 اوله مقدوح عمل لر ایشله یورسین که شراب اونلره نظر آیوز کره
 زمزمه بیقاعشدر .

13

هرچند که رنگ و بوی زیباست مرا
 چون لاله رخ و جو سرو بالاست مرا
 معلوم نشد که در طربخانه خاک
 نقاش من از بهر چه آراست مرا .

واقعا رنگ و بوم کوزلدر . یا ناقلم لاله کیی قیرمزی در .
 سرو کیی یوکسک بویوم فقط . طربخانه خاکده ، بن نقاشم
 نه ایچین بنی ترسم ایتدی . بوراسی معلوم اولمادی .

14

چندان بخورم شراب کین بوی شراب
 آید ز شراب چون روم زیر تراب
 تابر سر خاک من رسد مخموری
 از بوی شراب من شود مست و خراب .

اوقادار جوق . اوقادار جوق شراب محبت ایچیم که طوپراغک
 آلتنه کیردیکم وقت طوپراقدن شراب قوقوسی کلکسین ،
 هزارمک باشنه کلن بیر چاقیر کیف بو رایغمک تاثیر یله مست
 و خراب اولسون .

15

درکوی نیاز هر دلی را دریاب
 درکوی حضور مقبلی را دریاب
 صد کعبه آب وکل بیکدل نرسد
 کعبه چه روی روی برو دلی را دریاب

امید ساحه سنه بوتون قلبکله مربوط اول . حال حاضر کده
 بر محب صادق باغلان ، طوپراق و صو ایله یاپیلان یوز کعبه
 بیر کوکل قیمتند اولاماز . کعبه به نه کیدیورسین منور و محب
 بیر یورک آرامه به کیت [*]

14 شباط - 1914

عبدالله هودوت

قادیلر مزده عطش عرفان

دارالفنونه خانلر من

قادیلر مزك تعليم و تربیه لری حقنده بر قناعتم اوقدر
 قطعی در که مناقشه سنی بیله ایسته م :

« قادیلر مزده ارککلر من قدر بیلکلی اولمی در »
 بز ارککلر هر حالد خودکامز . چونکه بوتنی
 قادیلر مزك تکاملندن زیاده تعالی نوعیت مزه موافق در .
 ایسته بوقناعتم نتیجه سی در که دارالفنون سالوننده
 خانلره مخصوص « سربست درس لر » ده حصه « تاریخ » ک
 اصابت ایتدیکی تبلیغ ایدلیدیکی زمان قبولده تردد ایتدم .
 تبلیغ ؛ یوم کشاددن ایکی کون اول « پنجشنبه » وقوع
 بولمشدی . آنجق امر نامه ده طرز تدریسه مقصد و غایه
 متعلق تفصیلات موجود دکدی . و قتمک مساعده سز لکندن
 طولانی صورت او کر تمکده قابل اولامازدی .

کانون نائینک یکر می بشنجی جمعه ایرتسی کونی دارالفنونه
 کیتدیکم زمان قبوده کی مأمور مخصوص بنی مدیر عمومی
 صالح ذکی بک افندینک یاننه کوتوردی .
 مدیر حسن قبول ایتدی و دیدی که :

[*] ای بقوم بحیج رفته کجایید ، کجایید ؟

معشوقه در این جات بیایید ، بیایید !

معنای ، ای چه کیتمش اولان قوم ، نروده - کلز ؟
 نروده - کلز ؟ معشوقه بوراده در . کلکز . کلکز !

رسم افتتاحی اجرا اولونیور . واقعا پک کچ قالدق . اگر بومراسم بوکون برامر واقع حالندہ اولماسہ ایدی . کیم بیلیر دها نقدر زمان بکلیه جک ایدک .

« بویوک برجسارت مدنیہ اظهار ایدن حکومت حاضرہ ارکان کرانہ ، وبالخاصہ بوخیرلی تشبثی احضار ایدن معارف ناظرینہ بوتون « ملت » و « ملیت » نامہ قلبی وصمیمی تشکرلر ایدرز . قازاندہ کی همشیره لرمنزک موفقیتلری ندہ آیریمجه تبریک و تحیل ایلرز . »

✽

بوسوز زمین وزمانہ قارش ی پکیبانیچی قالدی . بوظنی بکاینه همشیره لر ، قیزلرم افهام ایدی . چونکہ مختلف صرہ لرده قورشون قلملرینک کاغداوزرنده سرعتی سرعتی طیقیردیلرینی ایشتمک باشلامش ایدم . آرتق توقفہ امکان یوق ایدی . مقصدہ کیرمک ایجاب ایدیوردی . دوام ایتدم :

« دنیادہ هیچ برامت ، هیچ برملت یوقدرکہ یابوتون افرادی بردن عالم ، یابوتون افرادی بردن جاهل اولسون . یاخود بوتون افرادی اوصولو ویا بوتون افرادی خویش اولسون . بش کشیک برعائله ایچندہ بیلہ طینت و طبعیتجه فرق لر واردر . انجق ملتر یارادیلشیرینہ کورہ برطاقم خصائصہ صاحب درلرکہ بونلرک برطاقی فطری و عرقی ، برطاقی ده عارضی و کسبی در . مثلا ، سسبز صداسز ، کورولتوسز باطیردیسز چالیشہ رق حیاتی قازانمق ، نہ قادر مشکلاتہ تصادف ایدرلرسہ ایتسونلر ، اصلا مفتور اولیوب اون ی اقتحام ایتمک ، آلمانلرک عرقی برخاصہ سی در . عسکرلکہ کلنجه ، اودہ « طبیعی » یه یا قلاشمش « کسبی » برخاصہ لری در . ومثلا کندیلرینی پک بویوک کورمک ، سوزلرینی برچوق یالان و مبالغہ لرلہ زیتلندیرمک « یونانی » لرک عرقی ، تجارتندہ ، خصوصیلہ تجارت بحریدہ پک ایلری کیتمک « کسبی » خاصہ لری در .

« بز تورکلرہ کلنجه : انصافسز اوروپا ، بزم ایچون پک مرحمتسز در . حقمزده نہ حقسز حکملر ویریرلر .

— شمدی درسده اسماعیل حق بک وار . ایکنجی درس سزکدر . برلکده کیرر ، رسم تقدیمی ایفا ایدرز . بوکا علاوه ایتدی : « تعقیب ایدہ جککزر پروغرام طبیعی قرارلشدیرلمشدر .

خایر . بنجه هیچ برشی قرارلشدیرلمہ مشدی . بویوک طبیعی ایدی . بردفعہ درسہ دوام ایدہ جک خانلرمزک درجہ عرفان ، وقابلیت ذهنیہ لری ، بنجه مجبہول ایدی . مادام کہ « سربست درس » در . بورایہ مثلا دلفراح باجیدن ، اختیار دادیدن ومثلا فاطمہ علیہ ونکار بنت عثمان وامشالی کی متفکرین نسوان خانم افندیلرہ قدر هر صنف کیرہ بیلہ جکدی .

اوحالده برنجی قسم طالعسزلرہ قارشی بن نہ سویلیہ بیلیردم . ایکنجی صنف مستشارلہ کلنجه ؛ ذاتابنم معلومات اونلری اطماع ایدہ جک درجہ ده دکلدی .

درس سالونہ کیتدک تقدیم اولندم . همان باشلامق اوزرہ ایدم . طرز تلبسلرندن تمامیلہ اجنبی اولدقلرینی طانیدیغ برقاچ مادام ومادمازلرلہ برابر برچوق منور همشیره وقیزلرمزک سالونده موجودیتنی حس ایتدم . پلانم برآن ایچندہ تملندن بیقلدی . زیاده توقف ده جائز دکلدی . غرتہ لرک برندہ کوچک برحوادث کوزمہ ایلشمش ایدی . همان علقمہ کلدی . شویلیه ده دوام ایتدم :

« قازان روسیہ دولته تابع براسلام مملکتی . اورادہ هم نوعکز ، شمال ترک خانملری برمدتن بری درچالیشیور ، چابالیوردی . مقصدلری ، کتبخانہ اسلامک ، هفته ده برقاچ کونده کندیلرینہ تخصیصی حکومتدن استحصال ایدی . نہایت یکرمی کون اولیور ، مرادلرینہ ایردیلر . هفته ده اوچ کونک خانملرہ و خانم قیزلرہ حصری قبول ایتدیردیلر . کوزل بر رسم کشاد اجرا اولوندی . وپک چوق همشیره لریکز بومراسمده بولوندی . »

« دولت علیہ نک تشکلندن التی یوزکسور سنہ صوکرہ بوکون پایتختمزده سزلرہ مخصوص « سربست درسلر » ک

دنیاك ظالمی بز، دنیاك بارباری بز، دنیاك جاهلی بز.
 « خاتم افندیلر ! حقیقتی اعتراف ایتك فضیلت در .
 فقط بز دنیاك ظالمی دكلز . بز دنیاك بارباری دكلز .
 بلكه جاهلی بز . بوقصورمن در ، فقط ینه غریبلره كوره
 بز الك بویوك قصورمن جهلمز دكل در . بوتون قصور -
 لرمرده دیمزدن صدور ایدرمش ! »

« حقیقت ده بز خلوقر . فضائئز قباچمزدن چوقدر .
 فقط بونلردن نه قدر بحث ایدرایسه كز ایدیكز آمین
 اولكز ذره قدر بر فائده سی یوقدر . بز وارلغمزی آنجق
 عرفانمزه اثبات ایتلی بز . بو عرفانی احضار ایده جكلرده
 سزسكز . امانلرك برسوزی واردر : « ای والدله ! ای
 وطنپرور یتشدیرنلردر . » ای والدله ! . . . قولای
 برسوز ، كوچ بروطفه . واقعا صاغلام بروجودك
 تأثیری انكار اوله نماز ؛ فقط دو یغوسز بروجود ناصل
 اولورده فائده لی بر موجودیت ، تأمین ایده بیلیر ؛ ملت ،
 ملیت دو یغوسله چیرینمایان بر آنا یورکی ایسترسه طاغ
 کبی بر اولاد یتشدیرسین ، غایبی ا کمال ایتز ، ایشته
 بالقان محاربه سی ، بو حالی بز چیللاقغیله کوسترن
 برهاله . »

✱

تقریرم بو نقطه یه کلدیکی زمان خانملر سراپا دقت
 کسيلمشاردی . قورشون قلم طیقیرتیسندن ماعدا الك
 اوفق رقیملداده دن بيله احترازايتدكلری آكلاشیلوردی .
 بو انتباه بر نور امید اوایندیردی . نمون ومتأثر اولدم .
 قیزلریمك هیچ بر زمان غریبی خانملردن أصلا قابلیتسز
 اولمادقلرینی كوزمله كوریوردم ؛ بو فلاكتلرك یكانه
 عاملی بو مصیبتلرك یكانه فاعلی بز ارکكلر اولدیغمزه
 ایناندم . بز اونلرك بو بویوك قابلیتنی تمیه ایتمكد ، او
 تمیه یی كناه عد ایتك . اخلاقسز لغمز بونده بشقه جه
 بر رول ایفا ایتدی . بیلن ، بیلمین هر بری بز یوله
 کیتدی ؛ مسئله ایچندن چیقلماز بر حاله گلدی .

« خانملر ! بو دو یغویی ، بو حسی انتباهی سزلرده

اوایندیره جق تاریخدر . هر ملت تاریخی بیلمه لیدر .
 تاریخ یالكز وقوعات قتلین دكل ، فضائی بوتون احاطه سیله
 تعلیم ایدر . بز درجه ده كه بر درس ، بیك اخلاق درسی
 قدر استفاده تأمین ایلر سزه اوفق بر مثال سویله ییم .
 سلطان محمد رابع زماننده صدر اعظم قره مصطفی پاشا
 ویانه یی محاصره ایتشدی . آنجق محاصره دن اول اجتماع
 ایدن مجلسده ویدین والیسی ابراهیم پاشا ویانه یه کتیمه دن
 اول هر احتمال قارشو خط رجعتك تأمین ایچون بر ایکی
 قلعه ك تسخیرینی تکلیف ایتشدی . صدر اعظم قبول
 ایتمده یی :

« سن اختیار ، بونا مشسیك ، ینك صولانمش ! »
 دیدی .

« وقوعات ابراهیم پشانك حقلی اولدیغنی بالاخره
 اثبات ایتدی . موفق اولامادق ، بوزولدق ، قاجدق .
 صدراعظم یأس انهمزام ایله بیچاره ابراهیم پشانك اعدامی
 امر ایتدی . پاشا آبدست آلدی ، آله دن مغفرت دیله دی .
 جلاده باشی تسلیم ایدرکن یاننده کیلره : « صدراعظم
 بی لغرضی اعدام ایتدیریور . فقط پادشاهمك آياقلرندن
 اوپریم ، سلامت دولت وملت ایچون اوکا بر فئالق
 یاماسین . چونكه بو هزیمتك انتظامی آله جق بشقه
 هیچ بروزیرمن یوقدر . » دیمشدی . شیمدی خانملر
 دوشونه لم : ابراهیم پاشا اولاللهه یالواریور ، عفو و مغفرت
 طلب ایدیور ، یعنی دینی وظیفه سنی ایفا ایلور . صوکره
 بیکنه اوله رق قتل ایدلدیکی حالده مبارک طوپراغك
 سلامتی ایچون قاتلک عفوینی دیلیور . عجبا اكلا ته بیلور -
 مییم ، بیلیم ؛ بز نه بویوك بر درس عبرت ویریور .
 چونكه اوندن بشقه وزیرمن یوقدر دییور ، جان
 ویریرکن ده غایه ، امل هپ ، هپ بومبارك طوپراغی
 دوشونمك اولیور . شیمدی سویله یك خانملر ، شوایکی
 سطرلق وقعه ك احتوا ایتدیکی فضائل یوز صحیفه لك
 بر اخلاق کتابنه مقابل دکلدی در ؟

اسعافنه المدن كلديكي قدر چالیشه جغم . امين اولكز .
آنحقي بزده سزدن ثبات وجسارت ايسته رز . ديدم .
بر قاچ آغز بردن ، كال متاتله : « سوز ، سوز ! »
ديدلر . ايسته او زمان « بو ملت اولمز واوليه جكدرا ! »
ديدم . صوكره صيرا ايله هپسي سوز آلديلر . بوتون
معقولات دائره سنده كي سؤالرينه ممكن اولديني قدر
موافق جواب ويزدم . وداع ايدوب كيدر كن بوتون
قوتمله ايمان ايتدم وتكرارديدم :

« بو ملت اولمز ، واوليه جكدرا . »

۲۶ كانون ثاني ۱۳۲۹ دارالمعلمين عاليه وغلطه سراي سلطانيه
تاريخ معلی :
اصسانه شريف

خاملر حاليله ، قائليله « اوت » ديورلر ، تصديق ،
ايديووربردي . آرتق يارم ساعتلك برزمانمز قالمشدي .
بوخيرلي كوندن تقالاً بر آزده اصله انتقال ايتك
ايسته دم ؛ وايك انسانلره ، طاش وطونچ دورلرندن .
وبر آزده علم آثار عتيقه دن بحث ايدرك درسمه نهايت
ويردم .

.*

صالوندن چيقنجه پالطومي كيمك ايچون ياننده كي
اودايه كيتمشدم . مردبوندن ايندم ، بر چوق خاملرك
بنی بکله مکده اولدقلىني كوردم : ايچلرندن برى مساعده
ايسته دي . « بويوريكز » ديدم . « بنم تاريخه مراقم زياده در .
موزه لرى ده برلكده كورمك ، اورالردن استفاده ايتك
ايسترم . همزده ايسته رز . » ديدى . جواباً : « هر آرزو كزك

دبرواه [*]

جاناندين آيريلدم ؛ خسته يم جاندين .
ايللر غربت ايله ياره مي باغلار .
خيليدر ، آواره دوشدم وظندن
هجرانله باغريمي قايقولر داغلار .

ينه باغچه لرده سيران اولديمي ؟
گوزلار بزمنده ديوان اولديمي ؟
بوزولوبده . يوقسه ويران اولديمي ،
گولگه سنده گووهم پيتيرن باغله ؟ [**]

فرق واري بندين شيدا بلبلك ؟
بنده مقتوني يم ، بر غنچه كاك !

[*] كبريچ شهرنده سويلنمش اولان بوديوان انكلتره يي
سوك زيارتم زماننه مصادفدر ؛ يعنى بوندين تقريباً بر ييحق سنه
اول يازلشدر .

[**] (گووهم) بر ياباني عيشدرکه باغلرك حدوديني
تشكيل ايدن ديكنلي دره لرده و خندقلرده بيتير . غايت گوك
ماوي ودوماني بر كوجوك اريكدر . فرنكلرك Colchique
ديديكي خدائي نابت ميوده در .

طوته يم زاريني بو دردلي گولكل :
ايچمده كيمسه سز بر او كسوز آغلار .

سن ! او كسوز وطن ، سن ! .. سودالي آنا ! ..
گولكلدن ايگله بن هپ سنسبن بگا ! ..
نه نازلي اميدلر ويريردم سكا ! ..
كچديمي بوسبوتون شيمدي اوچاغلر ؟ ...

غمكله بوش كچن شو زمانمده ،
اينيك عكس ايدر هر فغانمده .
اسمكي آكدنجه كوش جانمده
روحه آشنا نينني لر چاغلار .

هي رضا ! آه ايتسه مشو طاشلر اير ! ..
طالم نه عجب جلوه گوستيرر ! ..
وطن حسرتيله بگا بس ويرير .
سكودلي دره لر . دوماني طاعلر !

رضا توفيق

